

Spinnen uit Limburg

A.W.F. Meijer, Natuurhistorisch Museum Maastricht

G.H. WAAGE maakte in 1938 in het boek *De Sint Pietersberg* van Ir. D.C. van Schaik e.a. de volgende opmerking over de toenmalige kennis van de verspreiding van de spinnen in Limburg: "Spinnen... zijn stiefkinderen, waar weinig of nooit naar wordt omgekeken. Toch is deze groep biologisch uiterst belangwekkend en we stellen ons nog altijd voor, de verspreiding dezer verwaarloosde geleedpootigen in Zuid-Limburg na te gaan."

Zelf kwam hij daar niet meer aan toe. Het waren vooral P. Chrysanthus en L. van der Hammen die na de tweede wereldoorlog een forse aanzet hebben gegeven tot vergroting van onze kennis op dit gebied. De laatste genoemde wijdde daarbij vooral aandacht aan de spinnenfauna van de onderaardse kalksteengroeven. VAN HELSDINGEN (1980) publiceerde een overzicht van alle in de literatuur genoemde Nederlandse vindplaatsen van spinnen. Wie dit overzicht bekijkt, kan niet ontkennen dat de verspreiding van de spinnen in Nederland, en dus ook in Limburg, nog zeer onvolledig bekend, althans gepubliceerd is.

Inmiddels bejiveren medewerkers aan het E.I.S.-project (European Invertebrate Survey) zich, om alle beschikbare vindplaatsgegevens in kaart te brengen. Naar het zich laat aanzien zal het echter nog enige tijd duren voordat we over de spinnengegevens kunnen beschikken. Ondertussen is al enige tijd een onderzoek vanuit het Natuurhistorisch Museum Maastricht gaande naar de spinnenfauna's van de Sint Pietersberg en de Bemelerberg. Leden van de Spinnen Werkgroep Limburg verrichten inventarisaties, o.a. in het Meynweggebied bij Herkenbosch, de Schiepersberg bij Cadier en Keer, in de omgeving van Belfeld en in Belgisch Limburg. Biologiestudenten aan de Rijksuniversiteit van Leiden bestuderen de spinnenfauna van enige Zuid-Limburgse kalkgraslanden, die door het Rijks Instituut voor Natuurbeheer zijn bemonsterd. Er zijn dus duidelijke tekenen van een hernieuwde belangstelling voor de Limburgse spinnenfauna. Omdat gepubliceerde gegevens zo schaars zijn, lijkt het nuttig, om losstaand van de verslaggeving van de zoëven genoemde activiteiten- ook incidenteler vondsten, die in de kollekties van het Natuurhistorisch Museum Maastricht terecht kwamen, te publiceren voor zover het nieuwe vindplaatsen betreft, of vindplaatsen waarvan slechts meldingen uit het grijze

verleden (vóór of kort na de laatste eeuwwisseling) bekend zijn. Auteur dezes is zich ervan bewust, dat hij met een dergelijke, weinig leesbare opsomming riskeert, zich de gramschap van de lezer op de nek te halen, maar daartegenover staat het belang dat ermee gediend wordt. De nieuwe vindplaatsen in de hierna volgende opsomming zijn tamelijk willekeurig (fig.

Figuur 1. De topografie van de vindplaatsen in Limburg.

1 = Belfeld, 2 = Reuver, 3 = Swalmen, 4 = Jabeek, 5 = Mechelen, 6 = Mheer, 7 = Rijckholt, 8 = Cadier en Keer, 9 = Maastricht.

1), de woonomgeving van de auteur en een van zijn medewerkers, Jabeek en Belfeld; een woonhuis in Mheer; de hellingbossen aan de oostkant van de Maas ten zuiden van Maastricht, waar in de grubben een onderzoek naar duizendpoten en miljoenpoten werd verricht en, en passant, ook de spinnen werden meegenomen; de museumtuin, waar in verloren ogenblikken jacht op spinnen werd gemaakt om de referentiekollektie aan te vullen. In hoeverre deze laatste vindplaats met zijn verzameling wilde planten van Limburg een onverdachte is, blijft discussieabel. In dit verband kan niet onvermeld blijven, dat van een van de minder algemene spinnensoorten, die hier werden aangetroffen, *Dysdera crocata*, inmiddels ook een exemplaar elders in Maastricht is gevonden; dit diertje kwam in een particuliere verzameling terecht, waarover in het Maandblad nog eens gepubliceerd zal worden. *Teutana triangulosa*, die door J.H.G. Peeters als nieuwe soort voor Nederland in de museumtuin werd aangetroffen in 1982, bleek daar ook al in 1976 verzameld te zijn, maar nog niet gedetermineerd. De soort leeft blijkbaar al vele jaren in de tuin en het gebouw van het museum! *Segestria bavarica* is een zeldzame soort, die eind vorige eeuw voor het laatst, o.a. in Maastricht is aangetroffen. In deze eeuw is hij pas sinds 1981 weer waargenomen (in Veere en op de Duivelsberg bij Ubbergen; zie PELZERS en VOSSEN, 1984). Met enige restrictie (zie boven) mogen we dus stellen, dat deze soort nog (of weer?) in Maastricht voorkomt. Tenslotte nog dit: het determineren van spinnen is niet zo gemakkelijk en een spinnenkollektie (de dieren worden op alcohol bewaard) is lastiger te hanteren en aan iemand te laten zien dan bijvoorbeeld een vlinder- of keververzameling. Wellicht zijn dit redenen waarom betrekkelijk weinig mensen spinnen verzamelen. Bij het leren determineren is vooral in het begin enig doorzettingsvermogen noodzakelijk. Daar staat tegenover, dat de doorzetter zonder enige twijfel beloond wordt met interessante ontdekkingen, want er is in feite maar weinig bekend en hij of zij is in zekere zin een pionier.

Sinds ruim een jaar is binnen het verband van de studiegroepen van het Natuurhistorisch Genootschap ook een spinnenwerkgroep (SWL) actief, die serieuze geïnteresseerden graag op pad wil helpen.

Fam. Amaurobiidae:

Amaurobius ferox (Walckenaer). Maastricht, tuin Natuurhistorisch Museum (NHMM), 24 sept. 1976, 1 ♂, Jabeek, tuin, 1e helft april 1983, ♂. *Amaurobius similis* (Blackwall). Jabeek, in tuin, 24 april 1983, 1 ♀; 6 juni 1983, 1 ♀; Mheer, in woonhuis, 15 april 1983, 1 ♂ 2 ♀.

Fam. Dictynidae:

Dictyna uncinata Thorell. Jabeek, in tuin, 19 juni 1983, 2 ♀ ♀; 6 juli 1984, 1 ♀.

Fam. Dysderidae:

Dysdera crocata C.L. Koch. Maastricht, tuin NHMM, 13 sept. 1976, 3 ♂ ♂ 2 ♀ ♀; kelder NHMM, 8 aug. 1983, 1 ♀.

Segestria bavarica C.L. Koch. Maastricht, tuin NHMM, 28 febr. 1983, 1 ♀. (zie: PELZERS en VOSSEN, 1984).

Fam. Scytodidae:

Scytodes thoracica Latreille. Maastricht, in gebouw NHMM, 8 april 1985, 1 juv. (zie: PEETERS, 1984b; VOSSEN, 1985b).

Fam. Gnaphosidae:

Herpyllus blackwalli (Thorell). Jabeek, in tuin, 12 juli 1984, 2 ♀ ♀.

Fam. Clubionidae:

Clubiona lutescens Westring. Jabeek, in tuin, 19 juni 1983, 1 ♂ 1 ♀; 6 juli 1984, 1 ♂; 22 juli 1984, 1 ♀.

Clubiona reclusa O.P.-Cambridge. Jabeek, in tuin, 6 juni 1983, 1 ♂.

Fam. Thomisidae:

Philodromus aureolus (Clerck). Jabeek, in tuin, 15 juni 1983, 1 ♂; 6/7 juli 1984, 2 ♀ ♀.

Philodromus cespitum (Walckenaer). Jabeek, in tuin, 19 juni 1983, 1 ♂ 2 ♀ ♀; 22 juli 1984, 2 ♀ ♀.

Philodromus dispar (Walckenaer). Jabeek, in tuin, 6 juni 1983, 1 ♂; 19 juni 1983, 1 ♂.

Xysticus ulmi (Hahn). Jabeek, in tuin, 19 juni 1983, 1 ♀; 7 juli 1984, 2 ♀ ♀; 22 juli 1984, 1 ♀.

Fam. Salticidae:

Heliophanus flavipes C.L. Koch. Jabeek, in tuin, 6 juli 1984, 1 ♀.

Salticus scenicus (Clerck). Jabeek, in tuin, 19 juni 1983, 1 ♀.

Fam. Lycosidae:

Pardosa hortensis (Thorell). Jabeek, in tuin, 19 juni 1983, 2 ♀ ♀.

Fam. Pisauridae:

Pisaura mirabilis (Clerck). Jabeek, in tuin, 8 juni 1983, 1 ♂.

Fam. Agelenidae:

Agelena labyrinthica (Clerck). Reuver, in tuin, 17 juli 1981, 1 ♂ 1 ♀.

Cicurina cicur (Fabricius). Rijckholt, Savelsbos, 8 sept. 1976, 1 ♀.

Coelotes terrestris (Wider). Mechelen, 16 juni

1976, 1 ♀; Cadier en Keer, Schiepersberg, 30 aug. 1976, 1 ♀; Rijckholt, Schone Grub, 31 aug. 1976, 1 ♂.

Histopona torpida (C.L. Koch). Rijckholt, Schone Grub, 15 juni 1976, 1 ♂; 13 juli 1981, 1 ♀.

Tegenaria atrica C.L. Koch. Jabeek, in woonhuis, 2e helft juni 1983, 1 ♀; Mheer, in woonhuis, 15 april 1983, 2 ♀ ♀; Reuver, in woonhuis, 11 aug. 1980, 1 ♂.

Tegenaria domestica (Clerck). Maastricht, tuin NHMM, 15 april 1983, 1 ♀.

Tegenaria ferruginea Panzer. Jabeek, in woonhuis, 2e helft juni 1983, 1 ♀ (zie: VOSSEN, 1985b).

Tegenaria parietina (Fourcroy). Jabeek, in woonhuis, voorjaar 1984, 1 ♀ (nieuw voor de Limburgse fauna).

Tegenaria silvestris L. Koch. Rijckholt, Scheggeldergrub, 26 april 1983, 1 ♀.

Textrix denticulata (Oliver). Jabeek, in tuin, 12 juni 1983, 1 juv.; Maastricht, in tuin NHMM, 13 sept. 1976, 1 ♀.

Fam. Mimidae:

Ero aphana (Walckenaer). Jabeek, in tuin, 12 juni 1983, 1 ♀; 19 juni 1983, 1 ♀; 22 juli 1984, 2 ♀ ♀ (nieuw voor de Limburgse fauna).

Fam. Theridiidae:

Enoplognatha ovata (Clerck). Rijckholt, Scheggeldergrub, 7 juli 1981, 2 ♂ ♂ 8 ♀ ♀.

Steatoda bipunctata (Linnaeus). Cadier en Keer, in vervallen en inmiddels afgebroken gebouwtje nabij de Schiepersberg, 19 april 1983, 1 ♂ 1 ♀ 1 juv.; Mheer, in woonhuis, 15 april 1983, 2 ♀ ♀, 5 juv.; Jabeek, in woonhuis, 2e helft juni 1984, 1 ♀.

Theridion bimaculatum (Linnaeus). Jabeek, in tuin, 22 juli 1984, 1 ♂.

Theridion familiare O.P.-Cambridge. Jabeek, in tuin, 6 juli 1984, 1 ♀.

Theridion varians Hahn. Maastricht, tuin NHMM, 6 sept. 1977, 1 ♀.

Fam. Tetragnathidae:

Meta mengi (Blackwall). Rijckholt, Scheggeldergrub, 7 juli 1981, 1 ♂ 7 ♀ ♀.

Meta segmentata (Clerck). Reuver, 27 sept. 1980, 1 ♀.

Tetragnatha montana Simon. Rijckholt, Scheggeldergrub, 23 juni 1977, 1 ♂; 7 juli 1981, 1 ♂ 2 ♀ ♀.

Fam. Araneidae:

Araneus adianthus (Walckenaer). Belfeld, 13 aug. 1984, 2 ♂ ♂.

Araneus cornutus Clerck. Reuver, 24 april 1983, 2 ♀ ♀; 11 juli 1983, 2 ♀ ♀.

Araneus cucurbitinus Clerck. Cadier en Keer, Savelsbos, 15 juni 1976, 1 ♀.

Araneus diadematus Clerck. Jabeek, in tuin, sept. 1983, 1 ♀.

Araneus opistographus Kulczynski. Jabeek, in tuin, 6 juni 1983, 1 ♀.

Araneus umbraticus Clerck. Jabeek, in woonhuis, maart 1983, 1 ♀; id. in tuin, 12 juni 1983, 2 subad. ♂ ♂, 1 juv.; Swalmen, 5 juni 1983, 2 ♂ ♂ 1 subad. ♂.

Zilla diodia (Walckenaer). Jabeek, in tuin, 12 juni 1983, 1 ♀.

Zygiella x-notata (Clerck). Jabeek, in tuin, 24 april 1983, 1 ♀.

Fam. Erigonidae:

Erigone atra (Blackwall). Rijckholt, Scheggelder-

grub, 7 juli 1981, 1 ♂.

Gongylidium rufipes (Linnaeus). Cadier en Keer, Schiepersberg, 29 sept. 1984, 2 ♀ ♀.

Oedothorax retusus (Westring). Jabeek, in tuin, 24 april 1983, 1 ♀.

Walckenaera acuminata Blackwall. Rijckholt, Scheggeldergrub, 15 sept. 1976, 1 ♂.

Fam. Linyphiidae:

Diplostyla concolor (Wider). Cadier en Keer, Schiepersberg, 2 sept. 1976 1 ♀; Rijckholt, Savelsbos, 8 sept. 1976, 1 ♂ 1 ♀; id., Scheggeldergrub, 23 juni 1977, 1 ♀.

Leptyphantes leprosus (Ohlert). Maastricht, tuin NHMM, 15 april 1983, 1 ♀.

Leptyphantes tenuis (Blackwall). Cadier en Keer, Schiepersberg, 29 sept. 1984, 1 ♂; Jabeek, in tuin, 24 april 1983, 1 ♀.

Leptyphantes zimmermanni Bertkau. Cadier en Keer, Schiepersberg, 2 sept. 1976, 1 ♂ 1 ♀; 16 sept. 1976, 1 ♂ 1 ♀; 8 nov. 1976, 1 ♀.

Linyphia hortensis Sundevall. Rijckholt, Scheggeldergrub, 7 juli 1981, 1 ♀.

Linyphia triangularis (Clerck). Cadier en Keer, Schiepersberg, 29 sept. 1984, 1 ♀.

Macrargus rufus (Wider). Rijckholt, Scheggeldergrub, 15 sept. 1976, 1 ♀; 25 okt. 1976, 1 ♀.

Neriere clathrata (Sundevall). Maastricht, tuin NHMM, 15 april 1983, 1 ♀.

Neriere montana (Clerck). Jabeek, in tuin, 24 april 1983, 1 ♂, id. 1e helft april 1983, 1 ♀.

Dankwoord

De familie Diederer uit Jabeek en de heer J.H.G. Peeters uit Reuver schonken diverse interessante spinnen aan het museum, de heer J.C. Franssen verzorgde de illustratie. Daarvoor hartelijk dank.

Summary

Distribution of spiders in Limburg.

The distribution of spiders in the Dutch province of Limburg is poorly known. In this paper new data on distribution of spiders in this province are given. All specimens mentioned are in the collection of the Natural History Museum at Maastricht.

Literatuur

Voor een uitgebreid overzicht van waarnemingen van spinnen in Limburg kan verwezen worden naar van Helsdingen (1980). In het hier gepresenteerde lijstje vindt men de publikaties van de auteurs, waar in de tekst op werd gedoeld, enige aanvullende publikaties van na 1980 en de gebruikte determinatiewerken.

CHRYSANTHUS, P., 1951. Spinnen uit Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 40 (9): 97-100.
Id., 1953. Spinnen uit Limburg II. Natuurhistorisch Maandblad 42 (9): 87-88.
Id., 1954. Spinnen uit Limburg III. Natuurhistorisch Maandblad 43 (5): 39-40.
Id., 1955. Spinnen uit Limburg IV. Natuurhistorisch Maandblad 44 (1/2): 16.
Id., 1957. Spinnen uit Limburg V. (1954-1956). Natuurhistorisch Maandblad 46 (3/4): 31.
Id., 1958. Spinnen uit Limburg VI. (1954-1958).

Natuurhistorisch Maandblad 47 (11/12): 143-144.
Id., 1961. Spinnen uit Limburg VII (1958-1960).
Natuurhistorisch Maandblad 50 (3/4): 40-41.
Id., 1966. Spinnen uit Limburg VIII (1961-1965).
Natuurhistorisch Maandblad 55 (10): 156-157.
DAHL, F. (edit.). Die Tierwelt Deutschlands und
der angrenzenden Meeressteile, deel 3, (Saltici-
dae, 1926); deel 5 (Lycosidae, 1927); deel 23
(Agelenidae en Araneidae, 1931); deel 33 (o.a.
Gnaphosidae, Clubionidae en Theridiidae, 1937);
deel 42 (o.a. Amaurobiidae, Dictynidae, Dysderi-
dae en Mimetidae, 1953); deel 44 (Linyphiidae,
1956); deel 47 (Erigonidae, 1960), deel 49 (Te-
tragnathidae, 1963). Jena, Gustav Fischer.
HAMMEN, L. van der, 1947. Opiliones en Araneae
uit Zuid-Limburgse grotten.
Tijdschr. Ent. 87: 477-481.
Id., 1950. The Arachnida of the artificial caves in

Southern Limburg (Netherlands). Natuurhisto-
risch Maandblad 39: 108-113.
Id., 1983. De Spinachtigen (Arachnida) van de
ondergrondse kalksteengroeven in Zuid-
Limburg. Zool. Bijdr. 29: 5-51.
HELSINGEN, P.J. van, 1980. Novus Catalogus
Araneorum hucusque in Hollandia inventarum.
Leiden.
LOCKET, G.H. en A.F. MILLIDGE, 1951-1953. British
Spiders, vol. I en II, Londen, Ray Society.
LOCKET, G.H., Millidge, A.F. en P. Merrett, 1974.
British Spiders, vol. III. Londen, Ray Society.
PEETERS, J.H.G., 1984a. Een zeldzaam spinnetje
(Scytodes thoracica Latreille). Natuurhistorisch
Maandblad 73 (1): 23-24.
Id., 1984b. Nieuwe spinnen voor de Nederlandse
en Limburgse fauna. Natuurhistorisch Maand-
blad 73 (10): 180-181.

Id., 1985. Nieuwe spinnen voor de Nederlandse
en Limburgse fauna, deel 2. Natuurhistorisch
Maandblad 74 (3): 50-51.
PELZERS, E. en M. VOSSEN, 1984. Over enkele
vondsten van *Segestria bavarica* C.L. Koch in
Nederland (Araneida, spinnen). Natura 81 (8):
248-250.
VOSSEN, M.H., 1984. *Psilochorus simoni* (Berland)
en andere spinnen uit een schuilkelder. Natuur-
historisch Maandblad 72 (10/11): 235-237.
Id., 1985a. Spinnen van Meynweg- een eerste
verslag-. Nieuwsbrief van de Spinnenwerkgroep
Limburg, jrg. 2 nr.1: 4-13.
Id., 1985b. Waarnemingen van *Scytodes thoraci-
ca* Latreille en *Tegenaria ferruginea* (Panzer).
Nieuwsbrief van de Spinnenwerkgroep Limburg,
2e jrg. nr.1: 13.

Korte Mededelingen

Albino-egel te Linne

Reeds eerder is in het Natuurhisto-
risch Maandblad melding gemaakt
van witte Egels uit Midden-Limburg
(VERGOOSSEN, 1982). Op 28-12-1983
werd te Linne in het natuurgebied Lin-
nerweerd een albino-Egel gevonden.
Het betrof een mannelijk dier dat nog
slechts 420 gram woog. Vanwege de
gering geachte overlevingskansen
werd het dier overgebracht naar het
"Egelasiel" van Mevr. J. Bormans te
Sittard. Hier herstelde het dier goed.
Om te voorkomen dat het dier als een

curiositeit voortdurend zou worden op-
gepakt, werd besloten het los te laten
in de tuin van het Natuurhistorisch
Museum. Dit gebeurde op 11-7-1984.
Onze albino-Egel had toen weer een
gewicht van 760 gr. bereikt.

Literatuur

VERGOOSSEN, W.G., 1982. Albino Egels (*Erinaceus
europaeus*) te Ohé en Laak. Natuurhist. Maandbl.
71 (2) : 38.

J.T. Hermans
Hertestraat 21, Linne

De albino-Egel van Linne. Foto: J.T. Hermans.

Milieuklachtentelefoon pro- vincie: 043 - 617070

Met ingang van 10 juni 1985 is het te-
lefoonnummer van de Provinciale Mi-
lieuklachtentelefoon gewijzigd in: 043
- 617070. Dit nummer is bedoeld voor

de eerste opvang en verwerking van
klachten over vervuiling van bodem,
water en lucht. Met klachten over ge-
luidsoverlast kan men eveneens
terecht.

Gelet op de ervaringen van de afgelo-

pen jaren is gelijktijdig met het inge-
bruiknemen van een nieuw nummer
afgestapt van het gebruik van een au-
tomatisch antwoordapparaat met
inspreek-automaat.

Het nieuwe gebruiksvriendelijke sys-
teem voor de beantwoording van mi-
lieuklachten is zodanig opgezet dat
voor milieuklachten of -delicten de
Provinciale Waterstaat van de Provin-
cie Limburg 24-uur bemand en bereik-
baar is. Als men tijdens kantooruren
belt, wordt men direct verbonden met
de dienstdoende milieuumbtenaar van
de Provinciale Waterstaat. Buiten kan-
tooruren wordt doorgeschakeld naar
een dag- en nacht bemande centrale,
die de dienstdoende milieuumbtenaar
te allen tijde kan bereiken.

Uit de laatste inventarisatie van bij de
Provincie in behandeling genomen
klachten blijkt dat de helft betrekking
heeft op stank/stof-overlast en ca.
eenderde gaat over vliegtuigverkeer
en industrie-lawaai. De overige klach-
ten hadden betrekking op bodem- en
watervervuiling.

Overigens kunnen de meeste binnen-
gekomen klachten niet in behandeling
worden genomen omdat die over ge-
meentelijke (hinder) gevallen gaan.
Klagers worden in dat geval naar de
desbetreffende gemeentelijke instan-
tie doorverwezen.

Maasforum

Op 12 en 13 oktober 1985, organiseert
de stad Maaseik in samenwerking met